

ASMAKAT

Klasik Batı Edebiyatı Fanzini

Ekim 2021 Sayı: 3

Guarini

İçindekiler

- Giovanni Battista Guarini (İtalyan Edebiyatı)
- Guarini, Seçme Şiirler
- François Guizot (Fransız Edebiyatı)
- Guizot, “Ruhun Ölümsüzlüğü Üzerine” (Kısa bir bölüm)

GIOVANNI BATTISTA GUARINI

Hayatı:

Guarini, 10 aralık 1538'de Ferrara'da, soylu bir ailede doğar. Babası, Francesco Guarini'dir. Dördüncü kuşaktan büyükbabası ise; Guarini soyunun temellerini, 15.yüzyılda Ferrara'da atmış olan, hümanist Guarino da Verona'dır. Guarini; önce Pisa'da, sonra da, Padova'da öğrenim görür ve 1557'de 19 yaşındayken, retorik profesörlüğüne atanarak, retorik ve ahlak felsefesi dersleri vermeye başlar. Daha sonra, üniversitede sekreter olarak çalışır. Bu arada, kendine kalan büyük miras sayesinde, soylu bir kız olan Taddea de Bendedei ile evlenir. 1563'de, Scipion de Gonzague'nün Padova'da kurduğu, "Etherese Akademisi" 'nin başına geçer.

1567'de, son Ferrara dükü olan 2.Alfonso d'Este'nin hizmetine girer. Bu hizmet süresi içinde; 1570-71 arasında Torino'ya, 1574-75 arasında ise Roma, Venedik ve Polonya'ya elçi olarak gönderilir. Orada, dük Alfonso'ya Polonya tacını kazandıran görüşmelere katılır.

Guarini, sarayda, dükün hizmetinde olan Tasso ile tanışır ve onunla çok iyi dost olur. Ancak, 1579'da, kültürsüz ve acımasız biri olan dük; devamlı genç bayanlarla gezen Tasso'yu, ruhsal dengesizlikten kaynaklanan davranış bozukluğu gerekçesiyle, akıl hastanesine gönderir. Guarini de, kötü niyetli sekreterleri olan, Pigna ve Montecatini yüzünden, Tasso ile bozuşmuştur. Tasso, akıl hastanesine gönderilince; dük, Guarini'ye, saray şairliği görevini önerir. Guarini, bu öneriyi kabul eder ve saray şairi olarak, Tasso'nun yerini alır.

Guarini, dostu Cornelio Bentivoglio'ya yazdığı bir mektupta; bu görevi, tam anlamıyla yerine getirebilmek ve Tasso'nun yerini doldurabilmek için, nasıl çaba harcadığını anlatır. Mektupta, kendini başka bir insana dönüştürmek için çabaladığını; gençlikteki karakterini, duygularını, giysilerini edinmeye çalıştığını ve doğal, melankoli durumunu, yapay bir neşeye dönüştürdüğünü yazar. Ayrıca,

şimdiye kadar, hiç hissetmediği aşkları yaşayıp, bilgeliği deliliğe çevirdiğini; dolayısıyla, bir filozoftan bir şaire dönüştüğünü de ekler.

Ancak Guarini, 1582'de, kişiliğiyle ve yetenekleriyle bağdaştıramadığı bu ikiyüzlü hayat tarzını terk ederek, babasından kalan çiftliğe yerleşir. Bu çiftlikte, kendini, ailesine ve edebiyat çalışmalarına adar. Ayrıca, hayatını düzene sokmaya çalışır. Ancak, bu gerçekleşmez. Öncelikle, genç yaşta karısını kaybeder ve mal paylaşımında da, oğullarıyla anlaşmazlığa düşer. Oğullarından biri, kızkardeşi Anna Guarini'yi, onun kocası Ercole Trotti ile birlikte öldürür. Yazarın hayatı; bu oğlu ve diğer oğullarıyla, karşılıklı davalarda geçer.

Guarini, 1585 yılında, bir oyunun halka açık ilk gösterimini yönetmek ve denetlemek için Turin'de bulunduğu bir sırada; dük Alfonso, onu Ferrara'ya geri çağırır. Yazar, geri döner; devlet bakanlığı ve dükün sekreterliği ile görevlendirilir. 1588'e kadar, dükün hizmetinde kalan yazar; onunla anlaşmazlığa düşünce, sarayı terk eder. Guarini, hizmetinde olduğu 2.Alfonso'nun dışında; önceleri, Savoy dükü Emmanuel-Philibert'in ve Mantova dükünün hizmetinde bulunmuştur. Sarayı terk ettikten sonra ise, önce Floransa'ya taşınır; oradan Roma'ya geçer. 1592'de, Vincent de Gonzague'nün hizmetine girer.

1599'da, Toscana büyük dükü 1.Ferdinand'ın hizmetine girer. Aynı yıl, Floransa'ya dönerek, Ferdinand de Medici'nin yardımcısı olur. Burada, büyük dükün oğlu; yazarı, onursuz bir evliliğe zorlar. Bunun üzerine, yazar, Medici sarayından ayrılır. 1602'de, Urbino dükü Francesco Maria della Rovere'nin hizmetine girer. Ancak, aradığı esenlik ve dinginliği burada da bulamaz ve 1604'te, buradan ayrılır. Daha sonra, Ferrara'ya dönen Guarini; çeşitli davalara bakarak ve çağdaşı olan eleştirmenlerle tartışmalara girerek, son yıllarını geçirir. Yazar, 7 ekim 1612'de, 75 yaşında Venedik'te ölür.

Eserleri:

1) Polonya'nın Sorunları Üstüne Söylevler (1574-75)

Guarini, bu eserini, Polonya'da elçilik görevinde iken yazmıştır. Eser, daha sonraki bir tarihte yayınlamıştır.

2) Sadık Çoban (1582-90)

Guarini'nin; 1582'de, sarayı terk ederek, babasından kalan çiftliğe yerleştikten sonra yazmaya başladığı pastoral oyunu. Yazımı ve gözden geçirilmesiyle yıllarca uğraştığı bu trajikomedî; 1590 yılında yayınlanmış ve ilk kez, 1595'te, Crema'daki karnavalda sahnelenmiştir.

Bu pastoral dramda, olaylar, Yunanlı yazar Pausanias'tan alınmıştır ve Arkadya'da geçer. Arkadlar, her yıl düzenli olarak, Tanrıça Diana'ya bir bakire kurban etmektedirler. Dini görevli Montano, Herakles'e giderek, kahinlerin görüşlerini iletir. Bu görüşlere göre; gökyüzünde iki kişi, aşk ile birleşmedikçe, kötülüklerin ardı arkası kesilmeyecektir. Montana, bu kötülükleri uzaklaştırmak için; oğlu Silvio'yu, bir Nympha ile birleştirmek ister. Ancak, Silvio'nun gözü, avcılıktan başka bir şey görmemektedir. Ayrıca, Amarili ile de nişanlıdır.

Çoban Mirtillo ise, Amarilli'ye aşıktır. Corisca da, çoban Mirtillo'ya aşıktır. Ancak, Mirtillo sevdiğine sadıktır. Corisca, sevdiğine kavuşabilmek için, bir hileye başvurur ve yaptığı bir planla, Amarilli ve Mirtillo'yu bir mağarada buluşturur. Arkadya yasalarına göre; nişanlısını aldatmış olan Amarilli'nin, Tanrıça Diana'ya kurban edilmesi gerekmektedir. Mirtillo, Amarilli'nin yerine kurban edilmesini ister. Bu sırada, Mirtillo'nun babası Carino gelir ve aslında, onun kendi oğlu değil; Montano'nun oğlu, yani, Silvio'nun da kardeşi olduğunu söyler. Böylelikle, karışıklık çözülür. Mirtillo, Amarilli ile; Silvio ise, aşık olduğu Dorindo adlı bir çoban kızı ile evlenir.

Eser; karmaşık yapısı, yan olayların ve yardımcı kişilerin etkili biçimde kullanılma tekniği ve yüksek nitelikli konuşlu diliyle, ön plana çıkar. Eser, fazlasıyla ayrıntılı ve akıllı bir kurguya sahiptir. Tüm neden-sonuç ilişkileri, titizlikle kurulmuş ve her olay, olabildiğince geniş ve incelikle işlenmiştir. Ancak, yine de, Sophokles ve Shakespeare ekolüne alışmış olan okuyucuyu, düş kırıklığına uğratmaktadır.

Sanki, olaylar sahnenin dışında geçiyor ve seyirciler ise; sahnede yalnızca, olayların sonuçlarını sergileyen durağan bir tablo seyrediyor gibidir. Oyun, sadece biçimsel olarak değil; içerik ve duyguların, durağan anlatımına uygun müzik seçimi açısından da, lirik bir eser sayılır. Karakterler, ustaca oluşturulmuş ve görkemli bir canlılıkla sunulmaktadır.

Soğuk ve hırslı avcı Silvio, sevecen ve romantik Mirtillo ile karşıtlık oluşturmaktadır. Corisca'nın uyanık tavırları ve sahte güzelliği de, Amarilli'nin saf aşkına karşıttır. Guarini, Carino tiplemesinde, kendi bireysel deneyimlerini yansıtmış ve Ferrara sarayını acımasızca yermiştir. Corisca'da, şehir hayatının bozduğu bir birey portresi çizilmektedir. Yazar, düşsel ve ülküsel Arkadya ülkesinin tekdüzeliğini gidermek amacıyla, yergiden böylece yararlanmış olmasına karşın; oyunda, çağının İtalyan toplumundaki değişim ve çağdaş duyarlılığı da yansıtmıştır.

“Sadık Çoban”, hep duygusallıkla anılmışsa da; söz oyunları ile pekiştirilmiş ve alçakgönüllükten yoksun betimlemeleri, kışkırtıcı bulunmuştur. Oyunun tanımladığı aşk, yırtıcı ve kontrolsüzdür. Duyguların arka planında, tutku ve kösnüllük vardır. Kardinal Bellarmine, yazara, kendisinin yumuşak başlılığı ve dalkavukça tutumuyla; Luther'in, başkaldırısıyla, Hıristiyanlığa yaptığından daha çok zarar verdiğini itiraf etmiştir. Oyunun dili ise; klasik, hayranlık uyandırıcı ve inceliklidir. Yazarın özdeyişlerle dolu anlatımı, onun ahlakçı yönünü ortaya çıkarmaktadır.

“Sadık Çoban”, sanat değerinden çok, neden olduğu sayısız tartışmalar yüzünden önem taşır. Trajedi ve komedi türlerini birleştirmesi, yani; trajikomedi adlı yeni bir türün ortaya çıkması, farklı görüşleri doğurmuştur.

Guarini'ye göre, ozanın görevi; sadece eğitmek değil, eğlendirmektir de. Birlik ilkesinin dışlanarak, birkaç aşk öyküsünün bir arada işlenmesi ve eserdeki ahlak anlayışı da tartışmalara yol açmıştır. Özellikle, Aristo'cu çevreler, esere karşı çıkmıştır.

Tasso'nun, "Aminta" adlı eserinden esintiler taşıyan bu oyun; "Aminta"nın lirik yalınlığına ulaşamasa da, kısa sürede, ondan daha büyük başarı elde etmiş ve döneminin, başka dillere en çok çevrilen ve öykünülen eserlerinden biri olmuştur. Oyun, etkisini 200 yıl boyunca sürdürmüştür. Pastoral bir eserin, edebiyat tarihinde bunca önemli bir yer tutması şaşırtıcıdır. Hele 16.yüzyılın sonunda, İtalya'nın kendisini, "Sadık Çoban"ın ana düşüncesiyle tanımladığı ve devrim çağına dek, bu oyunun, tüm Avrupa sanatını da etkilediği düşünülürse; bu şaşkınlık daha da artacaktır.

3) Sıska Kadın (1584)

Guarini'nin ikinci oyunu olan bu eser; daha önceki oyunun yapısal yöntemi içinde, sağlam olay örgüsüne dayalı, incelikli bir düzyazı dilini içeren bir komedidir.

4) Sekreter

Guarini'nin, diyaloglar içeren bir eseridir.

5) Mektuplar (1593)

6) Gerçekler I, Gerçekler II (1590'lı yıllar)

Bu iki eserde, Guarini'nin polemik yazıları vardır.

7) Şiirler (1598)

8) Politik Özgürlük Üstüne Bir Deneme (1599-1600)

Guarini'nin, Floransa'daki Medici yönetiminin desteğiyle hazırlamış olduğu bu eserde, yazarın politik tezleri vardır.

9) Trajikomedi Üstüne (1601)

Guarini'nin; ilk oyunu olan “Sadık Çoban”ın yapısı nedeniyle, aldığı eleştirilere karşı yazmış olduğu savunma yazısı. Özellikle, Padova'lı G. de Nores'in kendisine yönelttiği eleştiriler nedeniyle yazdığı bu eserinde, yazar; trajikomedinin, hem trajedi hem de komedi öğelerini taşıyan, kendine özgü bir tarz olduğunu savunur.

Ona göre, Aristo, trajediye; korku ve acıma duygularını uyandırarak, seyirciyi kötü duygulardan arındırma (Katharsis) işlevi yüklemiştir. Guarini, artık insanlara, iyiliği ve doğruyu öğretecek olan İncil bulunduğu için, trajediden bunu beklemenin yersiz olduğunu düşünür. Ona göre; komedi de, gerçek anlamını yitirmiştir. Tuluat tiyatrosu ise, komediyi bayağılaştırmıştır. Guarini, bu monotonluğu ve sıkıntıyı önlemek için, klasik geleneklerde yenilik yapılmasını savunur. Ona göre, trajikomediyi yani pastoral dram; trajedi ve komedi türlerinden alınan öğelerin bir sentezi sayılmalı ve değişen zaman koşullarının yarattığı, yeni ve bağımsız bir tiyatro türü olarak kabul edilmelidir.

10) Bedeni Su Toplamış Kişi (1609)

Sanatı:

Sağlıklı ve güçlü bir akla sahip olan Guarini; amaçlarında kararlı, kendi gücüne inanan, sağlam ilişkiler kurmada yetkin biridir. Ancak, yetilerini kullanabileceği olanağı bulamamıştır. Sarayın zorunlu pasifizmi, onu; çabuk öfkelenen ve tutarsız tepkiler veren biri durumuna getirmiştir. Şiirden, sözde bir alçakgönüllülikle söz eden şair; şiirin, boş zamanlarda oyalandığı bir uğraş olduğunu söylemiştir. Ölümünden sonra ortaya çıkan şiirleri; şaire, kalıcı bir ün sağlayacak kaliteden uzaktır.

Guarini, trajedi ve komediye birleştirerek, trajikomediyi yani pastoral dramı oluşturmuştur. Rönesans döneminin bu yazarı, Tasso ile birlikte, pastoral tiyatronun kurucusu sayılır.

Kaynakça :

- İtalyan Edebiyatı Tarihi Süheyla Öncel İtalyan Kültür Heyeti 1986
- Tiyatro Ansiklopedisi Aziz Çalışlar Kültür Bakanlığı Yayınları
- Battista Guarini Encyclopedia Britannica 1911
- Battista Guarini The Catholic Encyclopedia 1999
- Dictionnaire Biographique des Auteurs Laffont – Bompiani 1964
- Le Nouveau Dictionnaire des Oeuvres Laffont – Bompiani 1994
- Ana Britannica Ana Yayıncılık 1986
- Büyük Larousse Gelişim Yayınları 1986
- Türk Ansiklopedisi Milli Eğitim Yayınları 1946

Adriaen van Nieulandt'ın, Sadık Çoban'dan bir sahneyi canlandırdığı, 1648 tarihli, "Amarillis Mirtillo'ya Taç Takıyor" adlı tablosu

Şiirlerinden Seçmeler: **Çeviren: Murat Acar**

Ey, İlkbahar!

Ey, ilkbahar! Yılın gençliği,
Çiçeklerin güzel annesi;
Yeni bitkilerin, yeni aşkların.
Geri döndün işte. Ama mutluluğumun,
Aydınlık ve şanslı günleri,
Geri gelmiyor yazık ki;
Seninle birlikte.
Geri döndün, gerçekten geri döndün;
Ama seninle birlikte,
Sevgili kayıp hazinemin,
Hüzünlü ve acı anısı,
Geri geldi sadece.
Öyle tatlı ve güzelsin ki,
Eskiden olmadığın kadar hem de;
Bir zamanlar başkalarının gözünde,
Bir değeri olan o adam,
Değilim ama ben de.

Şakıyan Şu Küçük Kuş

Şakıyan şu küçük kuş,
Neşeyle köknardan kayına,
Kayından da mersine,
Öyle sevimli uçuyor ki;
İnsan ruhu taşıyaydı eminim,
“Aşkla şakıyorum!” derdi.
Ama, belli ki içi yanıyor
Ve kendi dilinde diyor diyeceğini;
Ki anlasın onu, arzusunun tatlı nesnesi.
Anlıyor kesinlikle ve yanıt veriyor ona:
“Ben de yanıyorum aşkla!”

Sıkıyorum Yumuşacık Elini

Sıkıyorum yumuşacık elini,
Acıyla kapıyorsun gözlerini;
Haksız ve acımasızsın diyorlar bana.
Bütün zevk benimmiş de,
Acıyı sen çekiyormuşsun gibi güya;
Benim kalbimi bu eller tutuyor görmüyorsun.
Acı hakçadır, tamam da;
Onu sıkarken kalbimi acıtıyorum aslında.

Gidecek miyim, Kalacak mıyım Yoksa?

Gidecek miyim, kalacak mıyım yoksa? Ah!
Nasıl kalabilir insan, giderken beden;
Nasıl gidebilir insan, ruh kalırken?
Ve eğer, ruh yaşamsa;
Yoksunluğun işte ondan.
Neden ölmedim hala?
Nasıl öleceğim, yaşarken böyle acıyla?
Ah! Korkunç veda: Aşıkların ayrılması,
Yaşarken ölmekmiş;
Acımasız kader öğretti bunu bana!

Birlikte Yandık

Birlikte yandık, güzel sevgilimle ben,
Aplansız parlayan bir ateşte;
Birbirimizin bakışındaki alevlerle,
Duyduğumuz ortak arzunun ateşinde.

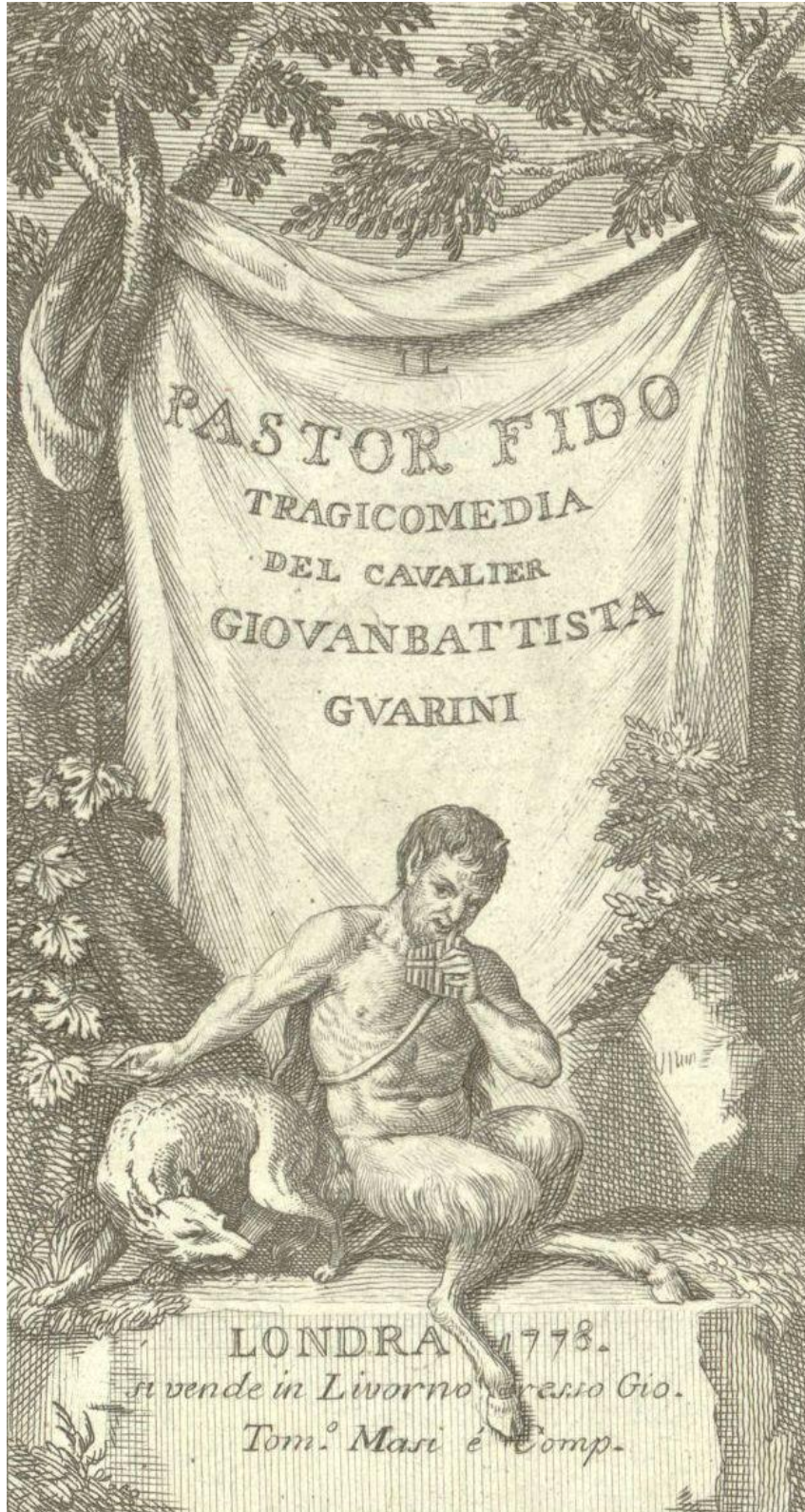
“Ah, bu ne tutkulu bir aşk!”
Der gibiydi gözleri,
Kıvılcımlar saçarak bana doğru;
“Yanıp kül ol, benim gibi!”
Ah! O an anladım ki;
Gizlendikçe aşk ve uzaklaştıkça,
Benim kalbimde yanıyor, onunsa bakışlarında.

Mutlu Bir Kalbi Olsun İsteyen

Mutlu ve neşeli bir kalbi olsun isteyen,
Acımasız aşkın peşinden gitmez.
Ne acımasız dalkavuktur o aşk ki;
Kahkahalar atar, öldürürken sizi.
Giderek azalır büyü, güzelliği;
Diner tatlı esintisi, acımasızca aldatır böylesi.
Yalvarmalarına kulak asmayıp, inanmayın
Sözlerine! Hemen kaçın oradan,
Eğer, yanınıza gelirse; ayartan
Çekiciliğinin oklarından, kendinizi sakının!

“Sadık Çoban” dan: Sevgili, Gölge Korum

Sevgili gölge korum,
İç çekerek üzüntülü mırıltılarla,
Katıldıysan ağlamalarımıza,
Şimdi de neşeyle keyiflen o halde;
Gülümseyen mutlu rüzgarlara,
Gülüştürerek katılan sayısız yaprağıyla.
Amaryllis ve Thirsis’in,
Bu mutlu çiftin şerefine;
Şansın ve mutluluğun şarkısını söyle.

Sadık Çoban'ın, 1778 tarihli Londra baskısının kapağı

FRANÇOIS GUIZOT

Hayatı ve Eserleri:

Guizot, 4 ekim 1787'de, Fransa'nın Nimes şehrinde, burjuva bir Protestan ailede doğar. 1794'te, Konvansiyon kararıyla babası idam edilince, annesiyle birlikte Cenevre'ye gider. 1805'te Paris'e döner ve hukuk eğitimi görmeye başlar. Suard'ın, "Siyasi Yazar" dergisinde yazı yazmaya başlar. Bu şekilde, Napolyon karşıtı edebiyat çevrelerinde tanınır. 1812'de, Paris Üniversitesi'nde tarih profesörü olur ve aynı yıl, Pauline de Meulan ile evlenir. 1816'da, "Temsili Hükümet ve Fransa'nın Güncel Durumu Üzerine" ve 1826-27'de "İngiliz Devrim Tarihi" adlı eserlerini yazar. 1827'de eşi vefat eder. 1828'de, "Avrupa'da Uygarlık Tarihi" adlı eserini yazar. Aynı yıl, Elisa Dillon ile evlenir. 1829-32'de, "Fransa'da Uygarlık Tarihi" adlı eserini yazar. 1833'te, 2. eşi vefat eder. 1832-37 arası, eğitim bakanı olarak görev yapar. 1840'ta, Fransa'nın Büyük Britanya büyükelçisi olur. 1848'de, bu görevinden ayrılır. Bu dönemde, "Başlangıcından 1848'e Kadar Fransa Tarihi" ve "Çağımın Tarihine Katkıda Bulunacak Anılar" adlı eserlerini yazar. Guizot, 12 ekim 1874'te vefat eder.

Guizot

RUHUN ÖLÜMSÜZLÜĞÜ ÜZERİNE

Çeviren: Hüseyin Köse

ÖLÜMSÜZLÜĞÜN ASIL DUYGUSU ÜZERİNE

Ölümsüzlük düşüncesinin, pek tabii insan ruhuna ilişkin bir şey olduğu apaçıktır. Düşünce diyorum, ölümsüzlüğe duyulan inanç demiyorum, dikkat edilirse. Bu inanç, insanoğlunun ortak bir inancıdır çünkü. Bununla birlikte, tüm zamanlarda tüm ciddi kafalar onu reddetmiştir. Ben, bu ikiyüzlülüğün sürekli olmasından korkuyorum ve ruhun ölümsüzlüğünü kabul edenler arasında bile, birçok kuşkunun hüküm sürdüğünü sanıyorum. Bu konuda, onlar bile, bu duyguyu tamamıyla kabul etmiyorlar. Bununla birlikte, ben yine, birçok utanç verici imansız tanıyorum ki; hepsi de, ruhun ölümsüzlüğünü benimsemiş durumdalar. Onların kabul etmediği tek şey, bu duygunun meşrulaştırılmasıdır. Yine de, bu konunun kendi düşüncelerini meşgul etmediğini yadsımazlar.

Ruhun ölümsüzlüğü düşüncesi, ona hiç inanmayan insanların da eylemlerini içerir. Aile anlayışlarında, ölümlere gösterilen saygıda, zafer aşkında; kısaca, gereksinim duyulan her yerde ya da umut ve korkuda, dolaylı olarak kabul edilir. Bu düşünce, belli biçimler ve dereceler altında kendini belli eder. Bu yaşamın ötesindeki herhangi bir olguda bile, kendiliğinden ya da açıkça belirgin olarak ya da karmaşık biçimde, uluorta ya da gizli kabul ya da ret hallerinde, güçlü ya da zayıf ruhsal hallerde, sürekli ya da geçici olarak; ölümsüzlük düşüncesi, tüm ruhlarda hissettirir kendini. Hiçbir insan, bir mezardan geçerken, onu hissetmeden düşünmeden edemez. Ölümsüzlük düşüncesini, farkında olmadan içinde taşır her insan. Peki, bu düşüncenin kaynağı neresidir? Hangi yollarda ya da biçimlerde, bu düşünce, evrensel olarak insan kafasında yer eder. Hangi gerekçeler, onun geçerliliğine dayanak oluşturur?

İnsanı, ölümsüzlük düşüncesine bağlayan, deneyim noktasıdır. İnsan, gözleme ve kıyaslama yoluyla, onu dış dünyadan ödünç

almaz. Tam aksine, tüm kıyaslamalar, onu karanlıklaştırır ve dışlar. Dış dünyanın insana sunduğu tek gösteri, ortadan kaldırılamaz olan ölümün ve yaşamın, sürekli bir alternatif olma durumudur birbirine. Olmayan, ölmeyen hiçbir şey yoktur ve yeryüzünde tüm var oluşlar, er ya da geç, kendi sonunu bulur. Yaşam geçtiğinde, sonunda ölümü görür insan. İnsan, kendi ölümünün izleyicisidir bu anlamda. Onun kendi yıkımı, yok oluşu, tüm duyularını ortadan kaldıracak son olgudur. Ona, ölümsüzlük düşüncesini öğütlemeyen, hiçbir şey yoktur orada. Özellikle, kendi zekasını, dışsal olaylara uygulayan insanlarda da, bu düşüncenin doğuşuna tanık olunur. Ancak, bu gibi insanlarda, ölümsüzlük düşüncesinin yerleşmesi daha zordur. Onları, daha farklı ilgi alanlarına ve koşullara koyun. Bilginleri, maddi evrenin örgütlenişiyle ilgili çalışmalardan alıkoyun. Halkların, geçici yazgısından ve durumundan söz eden politikacıların, çalışma alanlarını da değiştirin. Kendini, duyuşal zevklerin araştırmasına vermiş insanlar, yani, durumları ve niyetleri ne olursa olsun, dış dünyanın hükmü altındaki bu insanlar, değişken biçimlerin her anını gözlemleyen tüm bu insanlar; genel olarak, ölümsüzlükten söz ederler ve böylelikle, ölümsüzlük üzerine daha az düşünürler. Onu, tamamıyla düşündüklerinde ise; kendilerinde, kendi zekalarının düzenlenişi içinde, buna inanmak için türlü engeller bulurlar.

Şurası bir gerçektir ki, bildik toplumlara ilişkin izlenimler, adeta dış dünya ve duyular, bu düşüncüyü onaylamaktan çok ta uzak değildir. Tüm dinler, insanı ölümsüzlük düşüncesine inandırmak için, onun bakışlarını, bu dünyanın dışına çevirmesini öğütlemişlerdir. Bu dünyaya, daha az bağlı olunmalıdır. Çünkü, bu dünyanın görüntüleri, ölümsüzlüğü hissetmeye elverişli değildir. Ölmeyi, yakından tanımak gerekir. Bu görünen şeylerin altında yatan terörü, karmaşayı, yakından görmek gerekir. Ölümsüzlük düşüncesini, dış dünyadan ayıran bu büyük uçurumu görmek, kavramak için, bunu yapmak gerekir. Bu düşüncenin kaynağı, ancak, daha az doğrudan ve daha yaygın bir deneyimde bulunabilir. Denebilir ki, bu düşünce, insan yazgısının gözlemlenişinden ve bu yazgıya kayıtlı görünen adaletsizlikten doğmuştur. İnsan, bu dünyada hüküm süren ahlaki düzensizliği kabul edemez. O, inanır ki; kötülüğün zaferi, iyiliklerin bu bahtsız kılıcı sonuçları, Tanrı'nın yasalarından biridir, evrenin, açık ve düzenli durumudur. Düzen, yeniden kurulmak zorundadır her zaman. Adalet,

kendini gerçekleştirmek durumundadır. Buradan, ölümsüzlük düşüncesinin, adaletin ve düzenin gerçekleştiriminin zorunlu şartı olduğu anlaşılır.

Gerçeklik, insanın bu içgüdüğü içinde mevcuttur. Bununla birlikte, yine orada, düzeltilmesi oldukça ağır bir hata da vardır. Düşüncelerin düzenini değiştirmek gerekir ya da daha çok, olguların. İnsanın, ölümsüzlük düşüncesinden çıkardığı ahlaki düzenin yeniden kurulması zorunluluğu değildir bu. Bunun içindir ki, o, yerleşik ahlaki düzen içinde görmek istediği ruhun ölümsüzlüğü düşüncesine inanır. Ölümsüzlük içgüdüğü, sonsuz adaletin bu gereksinimi içinde belli eder kendini ve doğal olarak ta onu önceler. Bundan daha iyi bir dolaylı sonuç vermek gerekir mi? Ruhun ölümsüzlüğünü kabul etmeyen doktrinlere, bundan daha iyi bir soru sorulabilir mi?

Bu doktrinler, tıpkı şairlerin ağzıyla konuşurlar ve filozofların düzensizliğine, dağınıklığına sahiptirler. Politikacıların kollarında evrilip çevrilirken, onların sahip oldukları tek zamanda, bu dünyada eksik olan adalet ve düzen gereksinimi bile, onların ağzında başka türlü bir şeye dönüşür. Hayır, sakınılamaz bir eğilim ve insan bilincinin direnmelerine rağmen, bu doktrinler, bu büyük insani içgüdüden soyutlamaya çalışırlar kendilerini. Onlar isterler ki, ne olursa olsun; insan, geçici bir yazgıyı kabul etsin. Neşeyle ya da acımasızca, zayıflıkla ya da korkakça davransın. Ona derler ki, yazgıya boyun eğmek gerekir. Karşılaşılan iyilikten yararlanmak, çok geçmeden savuşup gidecek olan kötülük önünde baş eğmek gerekir. Kendi aldırmaılığı ve hoşgörüsü içinde, hala zaman zaman bu ahlaki düzene yerleştirme arzusu, ruhumuzda içten içe mevcuttur derler. Ancak, artık, yalnızca bir tek tutarsız ve kör arzu vardır. Çünkü, onu kuran ve açıklayan bir tek düşünce üstüne kurulu değildir, ruhun ölümsüzlüğü. Dışarıdan bakmak ve olayların, bilincimizde kendini ortaya koyduğu haliyle düşünmek gerektiğinde; bu düşünce, artık ilkiyle karşılaştırılmaz. Ahlaki düzeni üretme gereksinimi, onun somut olarak kendini belli ettiği olgulardan biridir. Ancak, aynı olguların geliştirilmesi düzeninde, aynı ölümsüzlük düşüncesi; yerleşik ahlaki düzenden çok, gereksinim düzenini önceler. Dünyaya daha az bağlı olmak anlamında da, ölümsüzlük duygusundan, bu sonucu çıkarmak gerekir.

İstenir ki, ölümsüzlük düşüncesi, insan ruhunu doyurmak açısından, bu dünyanın bir yetersizliğinden kaynaklanır ya da ruhu yiyip bitiren şu arzular yığından, bu şekilde mutluluğa da erişilemez. Daima, onun bekleyişi altında, ondan sürekli yararlanarak; bir gün, ruh da yıpranır ya da onun varlığından kurtulunmaya çalışılır. Bu yüzden de, denir ki; ruha sınırsız ufuklar açan bu ölümsüzlük düşüncesi, onu kendi arzusuna göre, sınırsız bir dünyaya taşır. Karışıklık burada da vardır. Şurası doğrudur; dünya, insana asla yetmez. O, tüm canlılar arasında tektir. Buna rağmen, insan, kendi konumunun üstünlüğünün bilincindedir. Ancak, bu duygu, hiçbir şeyi kanıtlamaz kendini doyurmak anlamında. Ruhun taşıdığı hırsları, dünyanın uzağına götüren, sonsuz bir doğanın içgüdüsüdür bu. Çünkü, böyle bir doğa, ölümsüz olduğunu hisseder; tıpkı, olmayan şeylere özlem duyduğu gibi. Eğer, bu duygu meşru ise, niçin onu derhal gözlemlemeyeyim ve bu andan itibaren, onun kaynağını aramayayım? Ben yalnızca ona, yol açtığı iddia edilen olaylar ve olgular içinde, asıl gerçek yerini sağlamaya çalışıyor ve gerçekten de, nelerden ileri geldiğini tartışmak istiyorum onun.

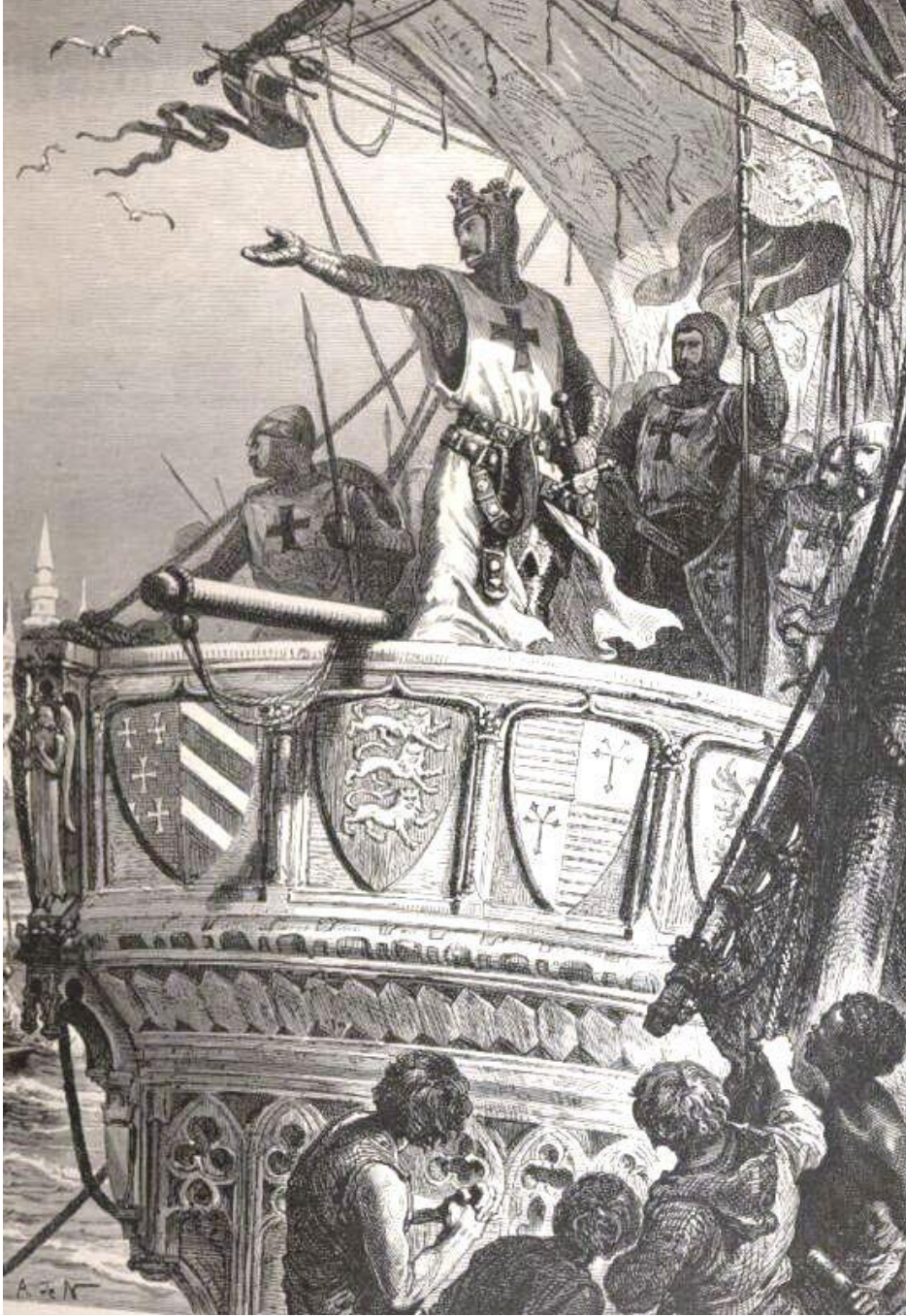
Bu düşüncenin, sözü edilen olguları, önceleyip öncelemediğini ya da onları destekleyip desteklemediğini sorguluyorum. İnsanın, dış dünyayla girdiği tüm ilişkileri, aynı sınıma tabi tutulabilir. Görülecektir ki, ölümsüzlük düşüncesinin tohumu, bu ilişkilerden öncedir ve onlara yabancıdır; bu düşünce, zorunlu olarak, onun kendini ortaya koyduğu olgularda içerilmiştir daha başından. Olguların hiçbiri, belirsiz ama reel bir varlık olmaksızın, belli bir ilkeyi ve kendiliğinden inancı üretmez. Benim araştıracağım nitelikler, insan ruhunda duyulan olaylarla, insan ilişkilerinde kendini duyuran duyumlardır. Ancak, sözünü ettiğim duyumlardan türemiş bir şey değildir, ölümsüzlük düşüncesi. Peki, ölümsüzlük düşüncesi, bilgiden ve bilmekten mi ileri gelmektedir? O, felsefi bir buluş, bir sav ya da kendi doğamız ve yazgımız sorununu açıklığa kavuşturmak için düşünülmüş bir sistem midir? Onun savunucularından bazıları olayı böyle düşünmüştü. Açıklamış olmak için açıklamak, ruhun ölümsüzlüğünün bize sağladığı da budur derler. Belki de, bundan başka bir şey değil. Çünkü, o, daha başka zorlukları da alt etti. Ahlaki olguları, daha bir anlamlı kıldı. Bunun içindir ki, ölümsüzlük düşüncesi, genel düzeyde kabul görmüştür. İnsanlık tarihi içindeki her

okulda, evrensel bir düşünce olarak mı anıldı o? Her yerde, her biçimde, uygarlığın her düzeyinde, en kaba barbarlıkların bile bağrında, en belirsiz en karanlık dönemlerde bile, duyguların derinliğinde, her tür bireysel düşünceye, yabancı insanların eylemlerinde, her tür dışsal bilgide var mıydı bu düşünce? Böyle bir düşünce, felsefi bir yapıt, tıpkı kasırgalar ya da monatlar gibi bilimin bir buluşu muydu? İlk bakışta bu önerme kabul edilemezdir. Çünkü, sağduyulu bir bilinci hayretlere düşürür. Çünkü, bu varsayım, biraz dikkatli bir sınava tahammül edemez asla. İnsanın, kendisi söz konusu olduğunda; insan zekası düşünüldüğü gibi, ne böylesine buluşsal, ne de özgürdür. O, fizik dünyayı açıklamak için, uzun zaman boyunca, kendi imgelerinin gelişimine adanmıştır kendini ve buradan bir yığın varsayımlar çıkarmıştır.

Ahlaki dünyanın incelenmesinde, insan zekası, en baskın yasalara bile boyun eğer ve kendi dar sınırları tarafından dizginlenir. Yaratılan onca gürültü ve patırtıya rağmen, felsefi sistemlerin çeşidi ve sayısı-ki, çoğunun konusu insandır-varsayıldığı kadar bu konuda bir başarı elde edememiştir. Onlara, daha yakından bakıldığında görülecektir ki; hepsi de, kendini birkaç düşünceye indirgemiş durumdadır. Ya da farklı birtakım kaynaklara bu açıdan saldırı ne denli büyükse, alan da o kadar dardır. Ama silahlar hiç değişmemiştir. İnsanların ortak inanışları ve içgüdüsel düşünceleri, görünüşte filozofların başka konuları olsa da, aralarındaki benzerlik çarpıcıdır. Düşünürlerin teorileri; açık, ayırıcı, bilgince aşırıdır. İnsanların ortak inanışları; karışık, belirsiz ve dağınıktır. Ancak, temelde; her iki dünya da, birbirinden yalnızca görünüşte farklıdır böylesine. Gerçekteyse, hepsi birbiriyle bağlantılı ve örtüşmektedir.

Felsefe, yalnızca insan zekasının içerdiği şeyleri gün ışığına çıkarır. Bilim ise, insanlığın kendiliğinden var olmuş olan inancının eksiksiz ya da tamamlanmamış bir çevirisi, tam ya da oluşmamış bir aydınlatmasıdır yalnızca. Dahası da var. Hiçbir şey düşünmeyen, okuryazar olmayan, basit bir insan alın. Konuştuğu dili dikkatlice dinleyin. Onun, hiç hesaba katmadığı düşüncelere giriş yapın-gerçekte ise, onun hesaba bile katmadığı bu düşünceler onu yönetir ve aydınlatır-orada, birtakım tohumlar ve tüm felsefi sistemlerin ilkelerini bulacaksınız; tümünü diyorum, dahası, en karşıt olanlarını.

Kah, belirsiz bir tinselcilik ortaya çıkacaktır bu insan duygu ve düşüncelerinde; kah, materyalizmin en kaba ayrıntıları. Bazen, insan özgürlüğünün katı bir inanışı uç verecektir bir cümlede; bazen, yazgıya duyulan kör bir inanç. Bu ilginç yaratığın iradesi ve yargısı, ahlakçıların gün yüzüne çıkarmaktan hoşlandıkları bir yığın karşıtlığı, bir arada sunacaktır size. Onun, en şaşırtıcı karşıtlıkları bile, kendi zekasında birleştirdiği görülecektir. Denebilir ki, tüm çalkantılar, felsefenin tüm çatışmaları, her insanın düşüncesinde vuku bulmaktadır; en incelmış olanından, en kaba yaradılışlı olanına dek, her insanda.

Guizot'nun, "Başlangıcından 1848'e Kadar Fransa Tarihi" adlı eserinden; Aslan Yürekli Richard'ın, kutsal topraklara veda ettiğini gösteren gravür